

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТАВРІЙСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В. І. ВЕРНАДСЬКОГО
Навчально-науковий гуманітарний інститут
Кафедра філософії та історії

ЗАТВЕРДЖУЮ

Голова Приймальної комісії

Валерій БОРТНЯК

2022 р.

ПРОГРАМА ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ
ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ - 032 «Історія та археологія»
підготовки здобувача третього, освітньо-наукового,
ступеня доктор філософії (PhD)

освітня програма **«Історія та археологія»**
спеціальність **032 Історія та археологія**
галузь знань **03 Гуманітарні науки**

УХВАЛЕНО:

на засіданні кафедри філософії та історії

Протокол № 10 від «5» травня 2022 р.

Зав. кафедри Зореслава ЗАХОЖАЙ

Програма вступного випробування зі спеціальності 032 Історія та археологія підготовки здобувача вищої освіти ступеня доктора філософії (PhD), освітня програма «Історія та археологія», спеціальність 032 «Історія та археологія», галузь знань «03 Гуманітарні науки». К.: ТНУ імені В.І. Вернадського, 2022. 15 с.

Укладач:

Віталій КОСМИНА - доктор історичних наук, доцент, доцент кафедри філософії та історії Таврійського національного університету імені В.І.Вернадського

Розглянуто та затверджено на засіданні Вченої Ради Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського, протокол № 15 від 06.05.2022 (наказ 47-од від 06.05.2022)

© ТНУ імені В. І. Вернадського, 2022

I. ПЕРЕДМОВА

Програму вступного випробування до аспірантури зі спеціальності 032 «Історія та археологія» розроблено в обсязі програми рівня вищої освіти магістра з даної спеціальності та призначено особам, які здобули вищу освіту за ступенем магістра та мають достатній рівень теоретичних знань, умінь, навичок та інших компетентностей, для продукування нових ідей, оволодіння освітньо-науковою програмою підготовки здобувача вищої освіти ступеня доктора філософії, а також проведення власного наукового дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та/або практичне значення.

Фахове вступне випробування (іспит) зі спеціальності 032 “Історія та археологія” покликане встановити рівень концептуальних знань претендентів на навчання в аспірантурі Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського.

Мета іспиту - визначення рівня сформованості професійних, світоглядних і громадських якостей особистості вступника в аспірантуру, а також стану їхньої готовності до науково-дослідницької роботи у сфері історії.

II. ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

Фахові іспити можуть відбуватися з використанням дистанційних технологій навчання відповідно до Порядку прийому на навчання для здобуття вищої освіти в 2022 затверджених наказом Міністерства освіти і науки України № 392 від 27 квітня 2022 року, зареєстрованих у Міністерстві юстиції України від 03.05.2022 р. за № 487/37823 зі змінами, внесеними наказом Міністерства освіти і науки України від 02 травня 2022 року № 400 та Правил прийому до ТНУ у 2022 р.

Вступні випробування проводяться виключно українською мовою.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ

Оцінювання знань вступників відбувається за 100-бальною шкалою та національною шкалою. Загальна оцінка за вступне випробування складається із суми балів, виставлених за відповіді на кожне з трьох питань екзаменаційного білету (кожне питання білету оцінюється максимум в 33 бали), з використанням еквівалента оцінки за національною шкалою: «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно».

Оцінка “відмінно” (90-100 балів):

вступник у повному обсязі володіє програмним матеріалом аналізує історичні події у їхньому взаємозв'язку і розвитку розуміє історичний процес, виявляє причинно-наслідкові зв'язки при відповіді окреслює історіографію і джерельну основу питання змістовно і логічно відповідає на поставлені запитання

Оцінка “добре” (71-89 балів):

вступник володіє фактичним матеріалом, але допускає окремі неістотні помилки висновки й узагальнення, які він зробив, не є вичерпними демонструє часткове знання історіографії відповіді на поставлені питання є неповними

Оцінка “задовільно” (51-70 балів):

вступник в основному володіє фактичним матеріалом, але в окремих аспектах питань припускається істотних помилок

не в змозі самостійно робити чіткі висновки й узагальнення та пов'язати теоретичні знання з практикою

виклад матеріалу утруднений, неповною мірою використовується категоріальний апарат історичної науки

Оцінка “незадовільно” (0-51 бал):

вступник не володіє матеріалом, не орієнтується в його проблематиці, при спробі викладу матеріалу припускається грубих помилок.

ЗМІСТ ПРОГРАМИ ПІДГОТОВКИ ДО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ

Предмет і завдання дисципліни «Всесвітня історія». Місце всесвітньої історії у системі гуманітарних наук. Основні закономірності всесвітнього історичного процесу. Моделі концептуальних підходів до вивчення всесвітньої історії (позитивістський, цивілізаційний, формаційний та ін.). Основні принципи періодизації всесвітньої історії та визначення її основних етапів. Поняття «історія Стародавнього світу», «історія Середніх віків», «Нова історія» та «Новітня історія». Основні джерела і література із всесвітньої історії та їх класифікація. Сучасний стан та проблеми вітчизняної та зарубіжної історіографії в галузі всесвітньої історії.

Предмет і завдання дисципліни «Історія України». Місце історії України у системі гуманітарних наук. Історія України як невід'ємна складова всесвітньої історії. Періодизація історії України та визначення її головних етапів. Основні джерела з історії України та їх класифікація. Історіографія історії України.

I. ВСЕСВІТНЯ ІСТОРІЯ

ІСТОРІЯ СТАРОДАВНЬОГО СВІТУ.

Періодизація історії первісного суспільства. Палеоліт. Родова сім'я. Матріархат і патріархат. Мезоліт. Технологічні зрушення в господарчій діяльності первісних людей та їх вплив на соціальне життя. Неолітична революція та створення передумов виникнення найдавніших цивілізацій. Мідний та мідно-бронзовий віки.

Цивілізації Стародавнього Сходу.

Природні умови та населення Стародавньої Месопотамії. Міста-держави стародавнього Шумеру та їх суспільно-політичний лад. Риси "східної деспотії" в містах-державах Шумеру. Аккадське царство (держави Саргонідів). Шумерська релігія та культура. Епос про Гільгамеша - найдавніша літературна пам'ятка. Старовавілонське царство. Закони царя Хаммурапі - правова та історична пам'ятка. Ассирія - провідна військова держава Стародавнього Сходу. Нововавілонське царство, його військово-політичне суперництво з Ассирією. Релігія і культура Месопотамії.

Особливості періодизації історії Стародавнього Єгипту. Виникнення цивілізації в Єгипті та його перше об'єднання. Раннє та Давнє царства. Будівництво пірамід. Періоди інтеграції та дезінтеграції в добу Середнього царства. Нове царство. Зовнішня політика Єгипту в Передній Азії. Пізній Єгипет. Персидське завоювання. Культура та релігія Єгипту.

Хетська держава. Держави Мітанні. Стародавній Ізраїль. Мідія, Лідія та інші держави Малої Азії. Ванське царство (Урарту). Персидські завоювання VI ст. до н.е. Персидська держава Ахеменідів. Найдавніші землеробські культури долини Інду. Мохенджо-Даро і Хараппа. Імперія Маур'їв. Імперія Гупт. Кушанська держава та її стосунки з Індією. Культура та релігії Стародавньої Індії.

Виникнення цивілізації у Китаї. Шанський (Іньський) період. Період Чжоу. Політична роздрібленість Китаю. Об'єднання Китаю на чолі з державною Цінь. Реформи Шан Яна. Імперія Цінь Ши-хуанди. Конфуціанство, даосизм і легізм в суспільно-політичній думці Китаю. Імперія Хань.

Періодантичності.

Природні умови та населення Стародавньої Греції. Крито-мікенський світ, його зв'язки зі Східним Середземномор'ям. Гомеровський період історії Греції. Архаїчний період та виникнення класичної грецької цивілізації. Поліси. Реформи Солон та Клісфена. Розбудова давньогрецької демократії. Поняття класичного періоду в історії Греції. Виникнення Спартанської держави, специфіка її розвитку. Грецька колонізація, її передумови, масштаби та наслідки.

Розквіт афінської рабовласницької демократії за часів Перикла. Військово-політичне суперництво між Афінами та Спартою. Пелопонеська війна та її наслідки для Греції. Боротьба за гегемонію в Греції. Культура та філософія стародавньої Греції.

Піднесення Македонії у середині IV ст. до н.е. Похід Олександра Македонського на Схід. Виникнення еллінізму. Елліністична культура. Послаблення елліністичних держав та загарбання їх Римом.

Стародавній Рим. Найдавніше населення Апеннінського півострова. Етруски. Заснування Риму. Царський період та створення республіки. Формування римської демократії та її особливості. Поширення влади Риму на Апеннінський півострів. Пунічні війни та їх роль в посиленні Риму. Боротьба патриціїв та плебеїв, реформи братів Гракхів. Повстання рабів на Сицилії та під проводом Спартака у II - I ст. до н.е. Римські завоювання у Східному Середземномор'ї у II-I ст. до н.е.

Розквіт Римської республіки у II ст. до н.е. Причини занепаду республіканського ладу в Римі. Початок Громадянських війн. Диктатура Цезаря та її значення. Створення Римської імперії. Внутрішня стабілізація Римської держави в правління династії Юліїв-Клавдіїв.

Встановлення принципату та поступові зміни в його характері. Рим і провінції. Криза Римської імперії III ст. н.е. Встановлення домінанту. Реформи Діоклетіана. Тетрархія. Занепад рабовласницької економіки. Християнізація Римської імперії. "Велике переселення народів". Варварські вторгнення та падіння Західної Римської імперії.

ІСТОРИЯ СЕРЕДНІХ ВІКІВ

Встановлення феодалізму в Європі. Стародавні германці. Утворення варварських королівств. Франкська держава. Суспільно-економічний лад франків за даними "Салічної правди". Процес закріпачення селян.

Утворення Франкської імперії та її розпад. Майордоми. Завойовницькі походи Карла Великого. Проголошення Карла Великого імператором. Верденський розділ 843 р. Феодална роздробленість у Західній Європі. Німеччина, Франція та Італія в період феодалної роздробленості. Норманське завоювання Англії. Скандинавія в епоху раннього середньовіччя. Слов'янські народи в епоху раннього середньовіччя. Візантія. Хрестові походи. Економічний розвиток середньовічних міст. Цехова система. Боротьба міст з феодалами. Магдебурзьке право. Культура і мистецтво Західної Європи. "Каролінгське Відродження". Готика. Зародження університетів.

Розвиток феодалного ладу. Столітня війна 1337-1453 рр. між Англією та Францією. Утворення централізованих держав у Європі. Закріплення феодалної роздробленості Німеччини. "Золота булла" 1356 р. Економічний розвиток італійських міст, зародження капіталізму. Слов'янські народи в епоху розвинутого феодалізму. Гуситські війни 1419-1434 рр. Московське

князівство та об'єднання російських земель. Країни Сходу в епоху середньовіччя. Китай в період Троєцарства. Імперія Тан. Повстання під проводом Хуан Чао. Монгольські завоювання. Імперія Юань. Імперія Мін. Середньовічна Японія. Ізоляціонізм в країнах Далекого Сходу. Іслам та арабські завоювання. Індія в середні віки.

Розклад феодального ладу. Зародження капіталізму, мануфактурного виробництва. Гуманізм. Мистецтво та філософія епохи Відродження. Книгодрукування. Великі географічні відкриття. Реформація. Мартін Лютер та Жан Кальвін. Селянська війна 1524-1526 рр. у Німеччині. Нідерландська революція. Створення абсолютної монархії у Франції. Тридцятилітня війна 1618-1648 рр. Культура Західної Європи. Початок науково-технічного прогресу.

НОВА ІСТОРІЯ.

Поняття Нового часу. Періодизація Нової історії. Розвиток капіталізму. Англійська революція 1640-1660 рр. Перша громадянська війна. Друга громадянська війна та Індивідуалістська республіка. Завоювання Ірландії та Шотландії. Встановлення режиму лорда-протектора.

Рестаурація Стюартів. Позитивні зрушення в Англії кінця XVII - початку XVIII ст.: утворення Великобританії, прийняття Білля про права.

Війна за незалежність британських колоній у Північній Америці. Утворення США. Перший континентальний конгрес. Декларація незалежності 1776 р. Конституція 1787 р.

Велика Французька революція. Просвітництво. Падіння Бастилії. Перший етап революції (1789 - 1792 рр.) Повалення королівської влади. Другий етап революції (1792 - 1793 рр.) Створення Першої антифранцузької коаліції і початок інтервенції. Революційні війни. Якобінська диктатура. Боротьба всередині Якобінського блоку. Переворот 9 термідора. Термідоріанський конвент та Директорія. Переворот 18 брюмера, встановлення диктатури Наполеона Бонапарта. Консульство. Проголошення імперії. Агресивна зовнішня політика наполеонівської Франції. Антифранцузька коаліція. Континентальна блокада. 5. Похід 1812 р. у Росію, повалення наполеонівської імперії. Віденський конгрес і вироблення нових засад міжнародних відносин у Європі. "Сто днів" 1815 р. Священний Союз та реакція 1815-1847 рр. в Європі. Чартизм в Англії.

Революції 1848-1849 рр. Лютнева революція у Франції. Установчі Збори. Червневе повстання 1848 р. у Парижі та його значення. Посилення монархізму, переворот Наполеона III 1851 р. Друга імперія у Франції. Революція у Німеччині. Франкфуртський рейхстаг. Революція в Австрії і національно-визвольні рухи в Австрійській імперії. Придушення повстання в Угорщині. Проголошення дуалістичної монархії (1867 р.) I Інтернаціонал та поява міжнародного робітничого руху.-

Об'єднання Італії. Створення Італійського королівства (1861 р.) Об'єднання Німеччини "залізом і кров'ю". Франко-пруська війна 1870-1871 рр. Громадянська війна 1861-1865 рр. у США. Скасування рабства. Країни Сходу. Революція Мейдзі в Японії (1868 р.)

Імперіалізм. Початок імперіалістичного поділу світу. Колоніалізм. Британська імперія. Німеччина та її зближення з Австро-Угорщиною. Троїстий союз. Зближення Франції з Росією. Антанта. Міжімперіалістичні суперечності. Загострення міжнародних відносин на Балканах. Перша світова війна.

НОВІТНЯ ІСТОРІЯ

Закінчення Першої світової війни. Революція 1917 р. в Росії. Декрет про мир та 14 пунктів Вільсона. Створення Ліги Націй. Паризька мирна конференція 1919 р. Питання про репарації. Революція 1918 р. в Німеччині. Веймарська республіка. Зародження фашистських рухів в Італії та Німеччині. Зовнішня політика СРСР. Комінтерн та плани світової революції.

Світова економічна криза 1929 р. Прихід Гітлера до влади. Встановлення тоталітарного режиму в СРСР. Початок військової агресії Японії в Китаї. Локальні війни 30-х рр. Громадянська війна 1936-1939 рр. в Іспанії та політика невтручання. Аншлюс. Мюнхенська конференція 1938 р. та її значення для розв'язування війни в Європі. Пакт Молотова-Ріббентропа та радянсько-німецьке зближення

. Вторгнення Німеччини в Польщу і початок Другої світової війни. Участь СРСР в окупації Польщі. Кампанії у Скандинавії та на Заході. Розгром Франції. Кампанія 1941 р. на Балканах. Вторгнення в СРСР. Створення Антигітлерівської коаліції. Вступ Японії у війну на Тихому океані. Тегеранська конференція 1943 р. Відкриття Другого фронту у 1944 р. Капітуляція Німеччини та Японії. Наслідки війни.

Створення Ялтинсько-Потсдамської системи міжнародних відносин. Повоєнне врегулювання в Європі. Окупація Німеччини, проголошення ФРН та НДР. Встановлення режимів народної демократії в країнах Центральної та Східної Європи наприкінці 40-х рр. Конфлікт між Сталіним і Тіто. "Холодна війна". Гонка озброєнь. Створення НАТО і ОВД. Берлінська криза 1961 р. і Карибська криза 1962 р. Становище в країнах третього світу. Рух неприєднання. Деколонізація. Проголошення КНР у 1949 р. і встановлення режиму Мао Цзе-дуна. "Великий стрибок" та "культурна революція". Війни в Індокитаї.

Політика "відлиги" в СРСР. Розрядка міжнародної напруги. Питання обмеження ядерних озброєнь. Становище в Європі. Угорське повстання 1956 р., "Празька весна" і "Червоний травень" 1968 р. у Франції. Загострення міжнародних відносин на початку 80-х рр. Вторгнення СРСР в

II. ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

Первісне суспільство на теренах України. Трипільська культура.

Перші державні утворення на теренах України. Киммерійці, скіфи, сармати. Античні міста. Розселення слов'ян у Східній Європі. Проблема їх походження, соціально-політичний устрій.

Утворення Старокиївської держави. Її місце в історичній долі українського народу

Початки державотворення у східних слов'ян у V-X ст. Політичні процеси в Україні-Русі в X-XII ст. Терміни «Русь» та «Україна». Старокиївська держава, її соціально-політичний та економічний устрій, міжнародне становище. Старокиївська держава і міжнародний контекст. Особливості культури дохристиянської Русі-України. Розквіт давньоруської культури після прийняття християнства. Цивілізаційна роль християнства.

Політична роздробленість Русі-України. Галицько-Волинське князівство

Політична роздробленість Русі-України. Розпад Старокиївської держави. Монголо-татарська навала на Русь. Галицько-Волинське князівство - фактор

формування моноетнічної державності. Поглиблення процесів феодалізації українського суспільства. Політична роль галицького боярства. Галицько-Волинська держава у політичному процесі Центральної Європи. Посилення західних впливів в суспільно-політичному житті України. Татаро-монгольська навала. Боротьба українського народу проти золотоординського ярма. Українська державність XIV ст. в європейському політичному просторі. Культурний розвиток українських земель в період феодальної роздробленості. Культурні процеси у Галицько-Волинському князівстві. Експансія Польщі на Галичину, Волині і Західному Поділлі.

Інтеграційні та дезінтеграційні процеси на українських землях у складі Литовсько-Руської держави (середина XIV - перша половина XVI ст.)

Включення українських земель до складу Великого князівства Литовського. Великі князі литовські - інтегратори давньоруської спадщини. Еволюція соціально-політичного устрою в Україні. Українські князівства у складі Литовсько-Руської держави; спроби збереження української державності. Інтеграційні та дезінтеграційні процеси на українських землях у складі Великого князівства Литовського (середина XIV - перша половина XVI ст.). Класи-стани українського суспільства в контексті польсько-литовського суперництва. Міста магдебурзького права в Україні. Литовські статuti. Культурний розвиток українських земель (середина XIV - середина XVI ст.). Становище православної церкви. Суспільно-політична роль братств; гуманізм і Ренесанс в Україні.

Україна у складі Речі Посполитої. Пошуки шляхів ліквідації соціального і національного поневолення в Україні (друга половина XVI - середина XVII ст.)

Люблінська унія, її соціально-економічні та політичні наслідки. Україна в складі Речі Посполитої. Інтеграція українських земель у Польській державі. Загострення національно-релігійних і соціальних суперечностей. Реформація і Контрреформація в Європі, їх відгомін в Україні. Берестейська унія. Боротьба українського народу проти національно-релігійного гніту. Формування легальної української опозиції в Речі Посполитій (княжа аристократія, православна шляхта, духовенство, братства). Початок збройної боротьби українського народу за національне визволення. Виникнення козацтва і Запорозької Січі, соціальний устрій і господарство. Зростання його військово-політичної і економічної могутності. Запорозька Січ - державно-політичне утворення українського народу. Боротьба козацтва з турецько-татарською агресією. Гетьман П.Конашевич-Сагайдачний. Культурний розвиток українських земель у складі Речі Посполитої.

Національно-визвольна боротьба українського народу у 1648-1657 рр. і відновлення української державності. Боротьба за збереження української державності в другій половині XVII ст.

Передумови, характер і рушійні сили української революції 1648-1657 рр. Розвиток буржуазних відносин в Україні як фактор загострення соціально-економічних і політичних суперечностей. Визвольна війна українського народу в контексті англійської та голландської буржуазних революцій. Воєнні дії. Утворення і розвиток Української козацької держави. Ліквідація магнатсько-шляхетського землеволодіння. Соціально-політичний вектор розвитку української козацької держави. Переяславський договір. Державотворча діяльність Б.Хмельницького у 1654-1657 рр. Коаліція України з протестантськими державами. Пошуки військово-політичних союзів після смерті Б.Хмельницького (Ю.Немирич,

І.Виговський, Ю.Хмельницький, П.Тетеря, І.Брюховецький, П.Дорошенко). «Руїна». Гадяцький договір, Московські статті, Бучацький мир, Бахчисарайський мир, «Вічний» мир. Розчленування України Московською державою, Річчю Посполитою, Туреччиною та її наслідки. Суспільно-політичні та економічні інституції Гетьманщини. Розвиток української культури у другій половині XVII ст.

Україна у XVIII ст.

Посилення російського самодержавного режиму в Україні у першій половині XVIII ст. Походи Мазепи на Крим і Правобережжя. Плани об'єднання України. Повстання під проводом Семена Палія. Північна війна і похід Карла XII в Україну. Батурин і Полтава. Репресії в Україні. Смерть Мазепи. Гетьман П.Орлик і його «Вивід прав України». Перша українська політична еміграція. Г.Орлик та його діяльність. Перша Малоросійська колегія, її діяльність. Гетьман Данило Апостол. Правління гетьманського уряду. Діяльність Кирила Розумовського. Самодержавна політика російського царизму в Україні у другій половині XVIII ст. Посилення антиукраїнської політики уряду Катерини II. Друга Малоросійська колегія. Ліквідація Гетьманщини та Запорозької Січі. Перетворення України в імперську провінцію. Козацька еміграція в Туреччині. Азовське козацьке військо. Чорноморське козацтво.

Правобережна Україна і західноукраїнські землі в складі Речі Посполитої і Австрійської монархії. Гайдамацькі рухи як прояв національно-визвольної боротьби. Коліївщина та її наслідки, оцінка в історичній літературі.

Основні тенденції культурного розвитку у XVIII ст. Українське бароко і його місце в європейській культурі. Меценатство гетьманів і козацької старшини. Ліквідація політичної автономії і проблеми її культурного розвитку. Києво-Могилянська академія; реакційна політика російського уряду щодо української культури.

Соціально-економічні та політичні зміни в Україні в умовах утвердження російського деспотизму у XIX - на початку XX ст.

Політичне і соціально-економічне становище українських земель на початку XIX ст. Українська проблема в міжнародних відносинах (місія В.Капніста в Берліні. Французька буржуазна еволюція. Наполеонівська доба і Україна). Аракчеєвщина. Суспільно-політичні рухи в Європі і Україні (поширення масонства в Україні, декабристський рух, вільнолюбні ідеї в освітніх закладах України). Війна 1812 р., декабристи, їх вплив на суспільний рух в Україні. Посилення соціального і національного гноблення в Україні в умовах миколаївської реакції. Селянські виступи 1820-1830-х років. Устим Кармелюк. Початок національного відродження. Польське повстання 1830-1831 рр. Український суспільно-політичний рух другої чверті XIX ст. Кирило-Мефодіївське братство. Т.Шевченко, П.Куліш, М.Костомаров. Становище Галичини, Буковини, Закарпаття в імперії Габсбургів. Національний рух на західноукраїнських землях. «Руська трійця». Революція 1848-1849 рр. її вплив на суспільно-політичний рух. Культурне відродження в Україні у першій половині XIX ст.

Кримська війна. Криза поміщицько-кріпосної системи. Еволюція суспільно-політичних відносин в Російській імперії в другій половині XIX - на початку XX ст. Скасування кріпосного права. Реформи адміністративно - політичного управління 1860-1870-х років. Капіталістична індустріалізація та проникнення іноземного капіталу в економіку України. Суспільно-політичне життя в Україні 1860-1890 рр. Національна політика царизму. Виникнення громад. «Хлопоманський» рух.

Початок політичного українського руху. Діяльність М. Драгоманова. Народництво. Перехід від культурництва до суспільно-політичної боротьби. Піднесення національно-визвольного руху на західноукраїнських землях у другій половині XIX ст. Економічна криза 1900-1903 рр. Посилення концентрації виробництва і створення монополістичних об'єднань. Селянський рух, міграція селянства. Перші українські політичні партії, їх діяльність. Революція 1905 р. в Україні та її наслідки. Національний рух у західноукраїнських землях. Діяльність громадських і політичних організацій. Столипінська реакція в Україні. Насадження великодержавного шовінізму в Україні. Українська проблема напередодні і під час Першої світової війни. Створення Союзу Визволення України. Терор російських військ і адміністрації в Галичині. Бойові дії на теренах України. Створення легіону УСС. Національний рух в Україні. Розвиток культури у другій половині XIX - на початку XX ст.

Українська національно-демократична революція та гетьманат Павла Скоропадського. Українська державність в роки громадянської війни 1918-1920 рр.

Повалення самодержавства. Центральна Рада, розгортання національно-визвольного руху. Політична боротьба в Україні. Українське суспільство на шляху від автономії до незалежної держави. Жовтневий переворот в Петрограді. Українська Народна Республіка (УНР). Вихід України на міжнародну арену. Перша спроба утвердження більшовизму в Україні. Берестейський мир. Вступ австро-німецьких військ в Україну. Гетьманат П. Скоропадського. Державницька модель українського консерватизму. Селянські повстання і робітничий рух. Отаманщина. Махновський рух та його місце в подіях громадянської війни Відновлення УНР. Реалізація концепцій українського соціалізму в діяльності Директорії. Розпад Австро-Угорської імперії і проголошення ЗУНР. Акт Злуки УНР та ЗУНР. Українсько-польська війна. Перехід УГА через Збруч та її участь у подіях у Великій Україні. Білогвардійські режими в Україні. Культура і духовне життя в Україні 1917-1920 рр.

Україна в умовах утвердження радянського тоталітаризму і формування тоталітарних політичних систем в Європі

Політика радянської влади у 1920-1921 рр. Політична криза радянської системи на початку 1921 року. Антибільшовицькі повстання в Україні. Голод 1921-1922 рр. в Україні. Утворення СРСР. Повноваження УСРР. Поворот радянського режиму до нової економічної політики. Лібералізації національної політики. Політика більшовиків в культурній сфері. Українізація (коренізація) та її вплив на духовне і суспільне життя. Нова хвиля української політичної еміграції. Перші п'ятирічки. Демонтаж НЕПу. Сталінська колективізація та індустріалізація, їх наслідки. Голодомор 1932-1933 рр. Репресії кінця 1920-х - 1930-х років. «Розстріляне відродження». Боротьба з «українським буржуазним націоналізмом». Процес СВУ. Масові репресії - складова сталінської тоталітарної системи. Утвердження тоталітарного режиму в Україні. Стан української культури 1930-х років. Ліквідація української автокефальної православної церкви. Репресії проти селянства, політика геноциду українського народу. Розгром партійно-радянських кадрів. Сталінський терор в армії. Національно-визвольний рух на західноукраїнських землях в міжвоєнний період. Українські землі в складі Польщі, Румунії, Чехословаччини. Легальні та нелегальні форми методи боротьби УВО, ОУН. Націократичні концепції (Д. Донцов, М. Сціборський). Культурно-

просвітницький рух. Політичні партії, громадські установи. Греко-католицька церква.

Україна у Другій світовій війні. Повоєнна відбудова і початок десталінізації (1945 - середина 1960-х рр.)

Україна в зарубіжних стратегіях та доктринах. Українська карта у політиці великих держав напередодні Другої світової війни. Радянсько-німецькі договори 1939 р. і західноукраїнські землі. Початок Другої світової війни. Включення Західної України до складу СРСР. Україна у планах німецького фашизму. Напад Німеччини на СРСР. Оборонні бої Червоної Армії. Окупаційний режим в Україні. Розчленування України. Розгортання антинацистської боротьби. Дві течії руху Опору в Україні. Радянське підпілля і партизанський рух. Оунівське підпілля і Українська повстанська армія. Наступ Червоної Армії у 1943-1944 рр. Вигнання нацистів з України. ОУН-УПА у боротьбі з радянським тоталітарним режимом. Репресії у Західній Україні. Втрати України у роки війни. Кінець Другої світової війни. Її наслідки для України.

Україна в період післявоєнної відбудови. Перехід до мирної праці. Економіка України в умовах посилення тоталітарно-бюрократичної системи. Особливості відновлення довоєнного рівня економіки. Стан сільського господарства. Голод 1946-1947 рр., його причини. Репресивний характер повоєнної національної політики КПРС. Радянізація західних областей України. Українська проблема в контексті протистояння двох світових систем. Масові репресії та депортації населення. Збройний опір радянському тоталітаризму. Боротьба ОУН-УПА з радянською репресивною машиною. Хрущовська відлига в Україні (1953-1964). XX з'їзд КПРС і Україна. Початок десталінізації України. Обмеженість демократизації державного життя і збереження всевладдя партії. Стан економіки України наприкінці 1950 - на початку 1960-х років. Прорахунки у сільському господарстві. Культура і духовне життя. Науково-технічна революція, досягнення вчених, стан суспільних наук. «Шестидесятники». Зародження дисидентського руху.

Криза тоталітарної системи і здобуття незалежності України (друга половина 1960-х рр. - початок XXI ст.)

Загострення кризи радянської системи у другій половині 1960-х років. Поглиблення політики русифікації. Правозахисний рух 1970-х - початку 1980х рр. Системна криза радянського режиму у другій половині 1980-х років. Пошуки виходу з кризи у вищих колах партійного керівництва. Спроби оздоровлення суспільно-політичного життя. Початок «перебудови». Втрата політичної ініціативи компартією України. Погіршення економічної ситуації. Чорнобильська катастрофа. Зростання політичної активності суспільства. Початок формування багатопартійності в Україні. Народний рух України. Спроба державного перевороту і Україна. Проголошення незалежності України. Референдум 1 грудня 1991 р. і вибори президента України. Утворення СНД. Розгортання державотворчих процесів.

Україна в умовах незалежності. Пошуки моделі соціально-економічного і політичного розвитку. Спроби впровадження соціально-економічних реформ в сучасній Україні. Соціально-економічні та політичні процеси в незалежній Україні. Міжнародне становище України. Нові тенденції у духовному житті.

Революція гідності.

Російсько-українська війна 2014–2022 рр.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Абашина Н., Козак Д., Синиця Є., Терпиловський Р. Давні слов'яни: археологія та історія. Навч. посібник. Київ, 2012.
2. Архівознавство. За ред. Я. Калакури та І. Матяш. Вид. 2-е. Київ, 2002.
3. Балух В., Коцур В. Історія стародавнього Риму. Курс лекцій. Чернівці, 2005.
4. Балух В., Макар Ю. Історія стародавньої Греції. Курс лекцій. Чернівці, 2005.
5. Баран В., Баран Я. Історичні витоки українського народу. Київ, 2005.
6. Брехуненко В. Східна брама Європи. Козацька Україна в середині XVII-XVIII ст. Київ, 2014.
7. Винокур І., Телегін Д. Археологія України. Тернопіль, 2004.
8. Войтович Л., Целуйко О. Спеціальні історичні дисципліни. Зошит 2. Генеалогія. Львів, 2008.
9. Глушко М. Історія народної культури українців: навч. посібник. Львів, 2014.
10. Глушко М. Методика польового етнографічного дослідження: навч. посібник. Львів, 2008.
11. Голубко В., Качараба С., Середяк А. Історичне краєзнавство. Навч. посібник. Ч. 1., Львів, 2006.
12. Гречило А. Українська територіальна геральдика. Львів, 2010.
13. Грицак Я. Нарис історії України. Формування модерної української нації XIX-XX ст. 2-ге вид. Київ, 2000.
14. Давня історія України: В 3-х т. Київ, 1997-1998.
15. Дейвіс Н. Європа. Історія. Київ, 2000.
16. Джадт Т. Після війни. Історія Європи від 1945 року. Київ, 2020.
17. Дюрозель Ж.-Б. Історія дипломатії від 1919 р. до наших днів. Київ, 1995.
18. Залізняк Л. Первісна історія України. Київ, 1999.
19. Захаров Б. Нарис історії дисидентського руху в Україні (1956-1987). Харків, 2003.
20. Зашкільняк Л. Сучасна світова історіографія. Львів, 2007.
21. Зашкільняк Л., Крикун М. Історія Польщі: від найдавніших часів до наших днів. Львів, 2002.
22. Заяць А. Спеціальні історичні дисципліни. Зошит 1. Археографія. Львів, 2010.
23. Етнографія України. Навч. посібник. За ред. проф. С. Макарчука. 2-е вид. Львів, 2004.
24. Іваницька О. Новітня історія країн Європи та Америки (1918-1945): навч. посібник. Київ, 2001.
25. Іваницька О. Новітня історія країн Європи та Америки (1945-2002): навч. посібник. Вінниця, 2002.
26. Історія Візантії. Вступ до візантиністики. Навч. посібник. За ред. С. Сорочана і Л. Войтовича. Біла Церква, 2011.
27. Історія західних і південних слов'ян (з давніх часів до XX ст.). Курс лекцій.

- За ред. В. Ярового. Київ, 2001.
28. Історія країн Західної Європи та Північної Америки Нового часу (XIX - початок XX ст.): навч. посібник. З. Баран, Н. Васьків, С. Качараба, Б. Сипко, Р. Сіромський, Н. Турмис, Б. Чума; за ред. Б. Сипко. Львів, 2020.
 29. Історія міжнародних відносин і зовнішньої політики (XX - початок XXI ст.): навч. посібник. Київ, 2006.
 30. Історія Центрально-Східної Європи. Посібник. За ред. Л. Зашкільняка. Львів, 2001.
 31. Історія України: Посібник для вузів. За ред. Ю. Зайцева. Львів, 1996.
 32. Качараба С., Сіромський Р. Історія Західної Європи та Америки др. пол. XX - початку XXI ст.: практикум. Львів, 2015.
 33. Козеллек Р. Часові пласти: Дослідження з теорії історії. Київ, 2006.
 34. Козицький А. Геноцид та політика масового винищення цивільного населення у XXст. (причини, особливості, наслідки): навч. посіб. Львів, 2012.
 35. Козицький А. Новітня історія країн Азії та Африки. 1918-1999. Курс лекцій. Львів, 2000.
 36. Кондратюк К. Новітня історія України. 1914-1945 рр. Львів, 2008.
 37. Кондратюк К. Українська історіографія XIX - початок XX століття: основні напрями і концепції. Львів, 2002.
 38. Кондратюк К., Сухий О. Сучасна національна історіографія новітньої історії України (1914-2009 рр.). Львів, 2010.
 39. Крижановська О., Крижановський О. Історія середніх віків. Курс лекцій. Київ, 2004.
 40. Крижановський О. Історія стародавнього Сходу. Курс лекцій. Київ, 2002.
 41. Макарчук С. Етнічна історія України. Київ, 2008.
 42. Макарчук С. Історико-етнографічні райони України. Львів, 2012.
 43. *Mediumaevum*: Середні віки. Підручник для історичних спеціальностей ВУЗів. За ред. Л. Войтовича. Львів, 2010.
 44. Мицик Ю., Бажан О., Власов В. Історія України. Київ, 2010.
 45. Мицик Л., Кузьменко Ю. Новітня історія країн Європи та Америки (1918-2007): навч. посібник. Київ, 2008.
 46. Нова історія країн Західної Європи та Північної Америки нового часу (кінець XV- початок XIXст.). Навч. посібник. За ред. З. Баран. Львів, 2015.
 47. Нові підходи до історіописання. За ред. П. Берка. Київ, 2010.
 48. Новітня історія країн Західної Європи та Північної Америки. 1918-1945 рр. Навч. посібник. За ред. М. Швагуляка. Львів, 2005.
 49. Новітня історія країн Західної Європи та Північної Америки (1945 р. - початок XXI ст.). Навч. посібник. За ред. М. М. Швагуляка. Львів, 2011 (2015).
 50. Орлова Т. Історія сучасного світу: навч. посібник. Київ, 2006.
 51. Патриляк І. Перемога або смерть. Український визвольний рух у 1939-1960 роках. Харків, 2015.

52. Плохій С. Брама Європи. Історія України від скіфських воєн до незалежності. Харків, 2016.
53. Полещук Т. Історія Росії ХІХ - початку ХХ ст.: навч. посібник. Львів, 2008.
54. Тиводар М. Етнологія. Навчальний посібник. Львів, 2004.
55. Світова історія: ХХ століття. Енциклопедичний довідник. За ред. І. Підкови та Р. Шуста. Львів, 2008.
56. Спеціальні історичні дисципліни. Довідник. Київ, 2008.
57. Час народів. Історія України ХІХ століття: навч. посібник. О. Аркуша, К. Кондратюк, М. Мудрий, О. Сухий. Львів, 2016.
58. Шуст Р. Нумізматика. Історія грошового обігу і монетної справи в Україні. Київ, 2008.
59. Щодра О. Спеціальні історичні дисципліни. Зошит 3. Історична географія. Львів, 2006.
60. Щодра О. Історична географія України від найдавніших часів до кінця ХVІІІст. Львів, 2016.
61. Щодра О. Слов'яни і Русь в ранньому середньовіччі. Передумови і початки формування імперії русів. Львів, 2021.
62. Яковенко Н. Нарис історії середньовічної та ранньомодерної України. 2-ге вид., перероблене та розшир. Київ, 2005.